

ACC. N:R M. 9575 :1-10.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap:

Skåne

Upptecknat av:

Ebbe Ebbesson

Härad:

Fåjäre

Adress:

Helid Flö

Socken:

Flö

Berättat av:

Uppteckningsår:

1945

Född år

1876 i Småryd Herred

L. U. F. 49

Hemmet's Prydande

2.1-10.

L. u. F. 49.

1
Löuning Det var en allmän sed, att om sommar-
ren när det inte eldades, lägga backra enris~~kar~~
Härovan på den gamla sätttegnen, och i mitten
ett glas eller backert ker. med blommor uti
om söndagarna, hälgerna eller när det bänkades
någon främmande. Det fick gärna stå kvar så
länge det höll sig friskt även om vardagarna
Konriset skulle läggas fint i krans, och så att
endast det gröna syntes. Men i dag kan man
någon gång hos gamla Meniskor, vilka äga en
dylik ugn, få se det gamla bruket, Men det
är tyvärr ganska sällsynt. Någon annan
löuning har jag inte hört omtalas eller sett.
Men det var ganska vanligt, att sommarkrällor
hänga in i nyflockat elris för att fanga flu-
gor, när det bleo nermörkt och antogs att flugor-
na snällt sätt sig fräddes en säck över Euren
vilken bars ut och sänktes i batter. Många flugor
funno döden på så sätt, men dagen efter var de fullt igen

Golvet var alltid bestödd med fin vit havs-
sand, om söndagarna, eller vid andra högtidli-
ga tillfällen, stöddes ovan på sanden finsopat
enris. Det var lördagskvällens sista syssla att gå
och repa enris att ha färdigt till söndagsmor-
gonen. Det gick ganska mycket till stugan för
stugan förstugobron, och ett stycke ut på gar-
den, som då bekrå var nysopat, skulle enas.
Söndagsmorgen när det var nysopat och nyenat,
var det så backert att man kändes knappt fram-
pa på det och det uppmunades också att torka
golvet. När golvet sopades dänktes det först över
med batten, vanligen togs det med handen och
stänktes över, de som hade banan stänkte aldrig
för mycket batten. Detta för att inte sanden
skulle ryka ikring. Sedan skrubblades gol-
vet hårt med en riskvast, därefter sopades över
med gäsbinge, då fanns inte andra kvarter än

dem som fanns på stället, eller dem de själva tillverkade av björkris. Under skap och bänkar fick gäsvingen användas. Om Morgnarna sopades grundligt, men efter det Karlarna varit inne och ätit middag, sopades åter den gamla sanden bort och ny ströddes på, det kallades att "sonna golvet."

Till alla hälger skurades golvet med halm, virka sand och säpa, skurborstar fanns inte på den tiden. På grund av den dagliga skrubbingen med virkrosten sand och batten, höll sig golvet vitt ganska länge. Jag tror inte att det fins någon numera som bestör golvet med sand. Mattor kom först i allmänt bruk på 1890 talet, det är möjligt att de i många hem kom på endast vid högtidliga tillfällen, i början, mattorna var hemvävda träsmattor eller halm-mattor.

Läggprydnader I mitt morföräldrahem som bar
Läggasstuga boro bäggarna alltid behängda
Med bonader vilka bytades två gånger om
året till midsommar hängdes bit draning
över alt, till jul skulle den brogde draning
en upp. Över alla bänkar, norra bänk skäpsbän-
ken och söndra bänk, blå och vit randig,
över östra gaveln ett stort mångfärgat
kallat garlatäcke (för längre tid sedan garla-
tjeppe, var väl minne från dansk tid, alt
bäst i opphämta. Uppå tvärs över sparrar-
na var spikat ett par tvärblåer som bildade
fack eller fieber, kallad bageemmen till för-
baring av diverse småsaker, över dem hängde
två beklade vita kappor i barrkant var
skänsk frans flätning de hängde ovanför
de blå och vita draningarna. Till julen häng-
des målningar på papper, på östra gaveln redan

för gavelhäcket med motiv ur bibeln, i Hous
hembyggdsstuga hänger en dylik målning före
ställande "det stora gästbudet hos konung Salomon".
Täppler fans också med bibliska eller historiska
motiv eller bild av en eller annan kyrkofader.
Täpeter har väl gagnats under hela 1800-talet.
Från min barndom minns jag ett rum hos en av
mina släktingar med mycket vackra småblom
miga täpeter i pastellfärger samt en Mariebärgs
hållelugn. Gården hade varit min morfars
föräldrahem och byggd 1801. På 90-talet blev det
omöjligt efter den tidens smak då var det
ingen rit för dylikt skräp som de sade.
I Hous finns ännu gårdar med täpeter som är
80-100 år gamla. Den stor sal är täpeter med
blommor i nyanser gul och brunt samt guld på
gulvit botten. I ett annat rum är långrandiga
täpeter i nästan samma färg men något mörkare.

På ett annat ställe är i en stor sal, tapeter med marinblå botten, mönster i rosa i nyans. Motiven är rätt stora och föreställer ett slott med ett jaktsällskap utan för.

På ett annat ställe har jag sett rosenmönster i klara vackra färger på beige botten.

Vissa dessa tapeter är inte det minsta fälda, så det har nog från början varit mycket god vara. Alla dessa tapeter är från förmögna ställen och var väl inte så allmänna.

Bords och Skåpprednader.

Dukar var väl individiskt, på somliga ställen användes dukar alltid, andra så gott som aldrig utan när det framman. Till högtiderna gagnades vita drälldukar. På målborden användes antingen hemvädda dukar i rött och blått eller sydda med korsstign med rött och blått.

På skåpen stod gärna ljusstakar och om det
 fanns någon särskild bacher sak i porcelin t. ex
 en soppskål med lock, kaffe eller thekanna.
 Det var ganska vanligt med de brunglaserade
 lersakerna, som sjöman hade hem från England.
 I ryggstugorna hängde i sparrarna över bor-
 det 9 eller 15 krukor i fyrkant, där var ju också
 dekorerat över skåpen med en massa fat och
 kärl i porcelin tenn och koppar. Till mor-
 fars stod på översta hyllan 8 stora tennfat
 därunder stod 8 stora porcelinsfat sedan
 ett dussin tennstallrikar, därefter porcelin
 tallrikar och koppar framför.
 Sedan hängde i ~~håll~~ ^{håll} hrukor stop och
 fat olika storlekar i koppar.
 Helt skulle skuras med sand och såpa
 till alla högtider, och ibland någon gång
 emellan.

Spisar De mest vanliga spisarna för värme var
sättugnen, eller som de kallades här utläggaren,
när, emedan de eldades från baksidan av ug-
nen. För kokning användes öppen spiselhäll
med kittelpot på vilken grytan ställdes.
Motiven på sättugnarna voro olika, varje stenk
hade sina motiv, det mest vanliga var Adam
och Eva i Paradiset. På framsidan av Morfars
ugn ^{stod} Simson med Lejonet och runt om stod
"Simson Slet Lejonet sönder" på sidorna voro
Sankt Göran och draken.

Belysningen utgjordes mest av hemstöpta talg-
ljus, till ljusstakar, tjocka stöpta i form efter
doppades behållarna i talg tills de fick önskad
tjocklek. Först smoddes ljus och garnet hårt och
gnedes med talg och var, så att de inte gingo upp
igen. En stor kopparkittel sloga hett botten och
smältt. När doppas ljusen efterhand som de
stelnar.

9/

ACC. NR M. 9575: 9.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lärst de gick sedan det blivit mörkt fingo de ha
en fatgdank eller pråsa med sig för att lysa sig
med, i spiseln fingo de alltid ha en pråsa som
smetades fast på väggen. Det var enöjligt att
se i den mörka spisen utan ljus. Set var först
på 1870-talet som det började gagnas stearinljus
till högtid eller fäst. Det började också små-
ningom införas fotogenlampor, vilka i början
voro rätt små. En del personer voro rädda för att
använda fotogen, andag dem mycket oelofliga.
Blommor ~~och~~ plocka blommor och dekorera med
var väl beroende på bars och ens smak, krukväx-
ter pryddes nog också fönstren hos blomsterälskar-
na. Söyggårstugorna bar det ju svart, men de satte
en hylla uppe under takfönstret, blommorna
målade nog bra, men det skymde bort den för-
ut dåliga behållningen. De mest vanliga voro
pellsorgonier, Myrten, toffelblomma pladdionsblomma
m. fl.

Alla dessa gamla hem äro nu splittrade,
och det är endast de två förut omtalade som
äro så pass bevarade att man kan få se de
gamla tapeterna, men de ha gått ur släkten.
Smårydgården, mitt morförelärdahem tillhör
nu juvelerare Bohm i Stockholm och är en
stor frägårdsodling, där tillvekas också
Småryds fruktättika.

Men den gamla gården med byggnadsträgar
står kvar, men de flesta inventarierna äro
borta, de delades av barnen efter morfars död.